

eikebosch met zijn bloemlooze varenpracht en het stroeve karakter der Friezen. De krachtige eik, eertijds zoo hoog vereerd, was den Friezen dierbaar. De taaie adelaarsvaren zou wijzen op zijn vasthoudendheid aan vroegere zeden en gewoonten.

Maar de kleine rankende helmbloem, die overal opschiet, vertelt ons van het jonge idealisme, dat overal opbloeit in dit oude en krachtige volk.

D. KOOPMANS-FORSTMANN.

A. N. KOOPMANS.

DE NEDERLANDSCHE MEEUWEN EN STORMVOGELS.

(LONGIPENNES.)

ALS derde groep van zwemvogels zijn thans aan de beurt de langvleugeligen. Ook nu heb ik weer getracht enkele eenvoudige kenmerken te vinden, voldoende om de soort met zekerheid vast te kunnen stellen.

Voor degenen, die nog niet bekend mochten zijn met mijn methode, wil ik even in het kort herhalen, dat mijn streven is bij het samenstellen van vogeldetermineerlijsten, van elke orde, familie of soort uiterlijke kenteekenen te vinden, die onder alle omstandigheden gelijk blijven, onafhankelijk dus van jaargetijde, leeftijd, sexe en rui. In bestaande determineerlijsten moet met al deze factoren wel terdege rekening worden gehouden, aangezien daarin het vederkleed juist het voornaamste kenmerk vormt tot het vaststellen der soort.

Zoo goed als geheel wordt door mij het vederkleed weggecijferd en ik beperk me hoofdzakelijk tot beschouwing van de onbevederde gedeelten van het vogellichaam. Vorm, kleur en afmeting van den snavel, plaatsing neusgaten, bouw en kleur van de pooten, vleugelmaat enz. zijn haast altijd voldoende om met groote zekerheid te kunnen zeggen met welke species men te maken heeft, mits men maar duidelijk weet aan te toonen wat men bedoelt en dat kan m.i. het best door het bijvoegen van een eenvoudige schets in natuurlijke grootte ¹⁾.

Aan het slot van dit artikel worden alle vertegenwoordigers van de orde na elkaar opgenoemd met vermelding van de verbreiding der soort en het voorkomen ervan in Nederland en met opsomming van uitsluitend *typische* kenmerken, aan de hand waarvan men kan controleren of de determineering juist is geweest. Ten overvloede zij nog vermeld, dat wanneer in deze verhandeling wordt gesproken over *snavellengte*, daaronder wordt verstaan de afstand van de snavelpunt tot het begin van de voorhoofdbevedering (in rechte lijn gemeten);

vleugellengte = afstand punt langste slagpen tot vleugelbocht (te meten bij samengevouwen platgedruken vleugel);

lengte loopbeen (tarsus) = afstand van middenteengewricht tot in de holte aan de achterzijde van het hielgewricht.

In tegenstelling met de nieuwere opvattingen, waarbij men, m.i. ten onrechte, de meeuwen in één adem noemt met alken en zeekoeten en de stormvogels in een geheel afzonderlijke orde onderbrengt, zou ik als van ouds tot de longipennes willen rekenen:

a. de meeuwen.

b. de sterns.

c. de jagers.

d. de storm- en pijlstormvogels.

¹⁾ De snavelafbeeldingen in dit artikel zijn in omtrek nauwkeurig nagetrokken meerendeels naar meeuwvogels uit mijn collectie. Voor zoover ze daarin ontbreken, heb ik mij bediend van materiaal uit het Leidsch museum, door Prof. van Oordt zeer welwillend te mijner beschikking gesteld, waarvoor ik Z.H.G. hierbij nogmaals mijn oprechten dank betuig.

Maten, die in de tabelletjes genoemd worden, zijn daarin afzonderlijk uitgezet.

Hoe onderscheiden we nu deze gecombineerde groep van de andere zwemvogelorden? In de ornithologische lectuur treft men de volgende uitvoerige definitie van de longipennes aan:

„Vleugels sterk ontwikkeld, zeer lang, smal en spits, snavel middelmatige lengte, sterk samengedrukt met scherpe randen langs de mondopening, aan het uiteinde recht en puntig toeloopend of iets gebogen aan de punt, soms voorzien van een haak. De onderzijde van den ondersnavel vormt daar, waar de beide onderkaaktakken samenkomen een duidelijken stompen hoek. De pooten zijn slechts middelmatig ontwikkeld, soms zelfs zeer klein, terwijl drie voorteenen door zwemvliezen verbonden zijn. Een vrij hoog geplaatst achtereentje, klein van afmeting, is haast „altijd aanwezig.”

Of het voor een beginnening gemakkelijk is aan de hand van deze gegevens de meeuwenorde van elke andere zwemvogelorde te onderscheiden, wil ik in het midden laten, zeker is, dat met veel minder omhaal van woorden die orde kan worden vastgesteld.

Een zwemvogel n.l. kan slechts behooren tot een van de volgende vier hoofdgroepen:

1. Anatidae (eenden)
2. Urinatores (duikers).
3. Pelecanidae (pelikanen).
4. Longipennes (meeuwen).

Behoort dus een zwemvogel niet tot een van de drie eerste groepen dan moet deze thuisbehooren bij de meeuwen, m. a. w.: wanneer de snavel aan den binnenkant niet voorzien

is van hoornplaatjes of van tandjes (zooals bij de eendachtigen), wanneer de pooten niet geheel achter aan het lichaam geplaatst staan (zooals bij de duikerachtigen) en wanneer niet vier (zooals bij de pelikaanachtigen) doch slechts drie teenen door zwemvliezen verbonden zijn, dan heeft men zonder twijfel te doen met een meeuwvogel. De orde is dus zoodoende spoedig gevonden.

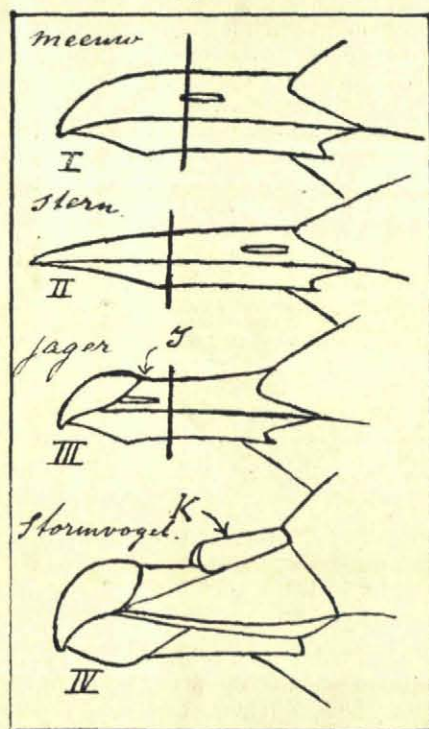
Nu de familie vaststellen. Zooals boven reeds gezegd, bestaan ook hier vier mogelijkheden, (meeuw, stern, jager of stormvogel.)

Ik meen U een eenvoudig middel aan de hand te kunnen doen, om ze van elkander te onderscheiden. Deel in gedachten den snavel middendoor. Die denkbeeldige halveeringslijn gaat bij de meeuwen door den voorrand van het neusgat (afb. a I), ligt bij de sterns duidelijk vóór het neusgat (afb. a II), terwijl ze bij de jagers geheel of bijna geheel achter het neusgat valt (het neusgat begint n.l. op de grens van den haak) (afb. a III). Bovendien merkt men bij de jagers op, dat de bovenrand van den snavel daar, waar hij in den haak overgaat, een geringe inkeping vertoont (I). Bij de stormvogels liggen de neusgaten niet op zij van den snavel doch in een kokertje (K) er bovenop (afb. a IV).

Allereerst dan de eigenlijke meeuwen. Elf soorten zijn in ons land waargenomen. Voor een gemakkelijke determineering verdeel ik deze in twee groepen: 1°. de groote meeuwsoorten en 2°. de middelmatige tezamen met de kleine soorten.

Bij de eerste is de snavelhoogte, gemeten vlak achter het neusgat, grooter dan 13 m.M., bij de tweede groep kleiner dan 13 m.M. (Wanneer men weet, dat de doorsnede van een halven cent juist 13 m.M. is, kan men in vergelijking daarmede gemakkelijk voorstellen in welke groep de vogel geplaatst dient te worden.)

Tot de groote meeuwsoorten worden gerekend: de groote burgemeester en de groote mantelmeeuw eenerzijds en de kleine burgemeester, de zilvermeeuw en de kleine

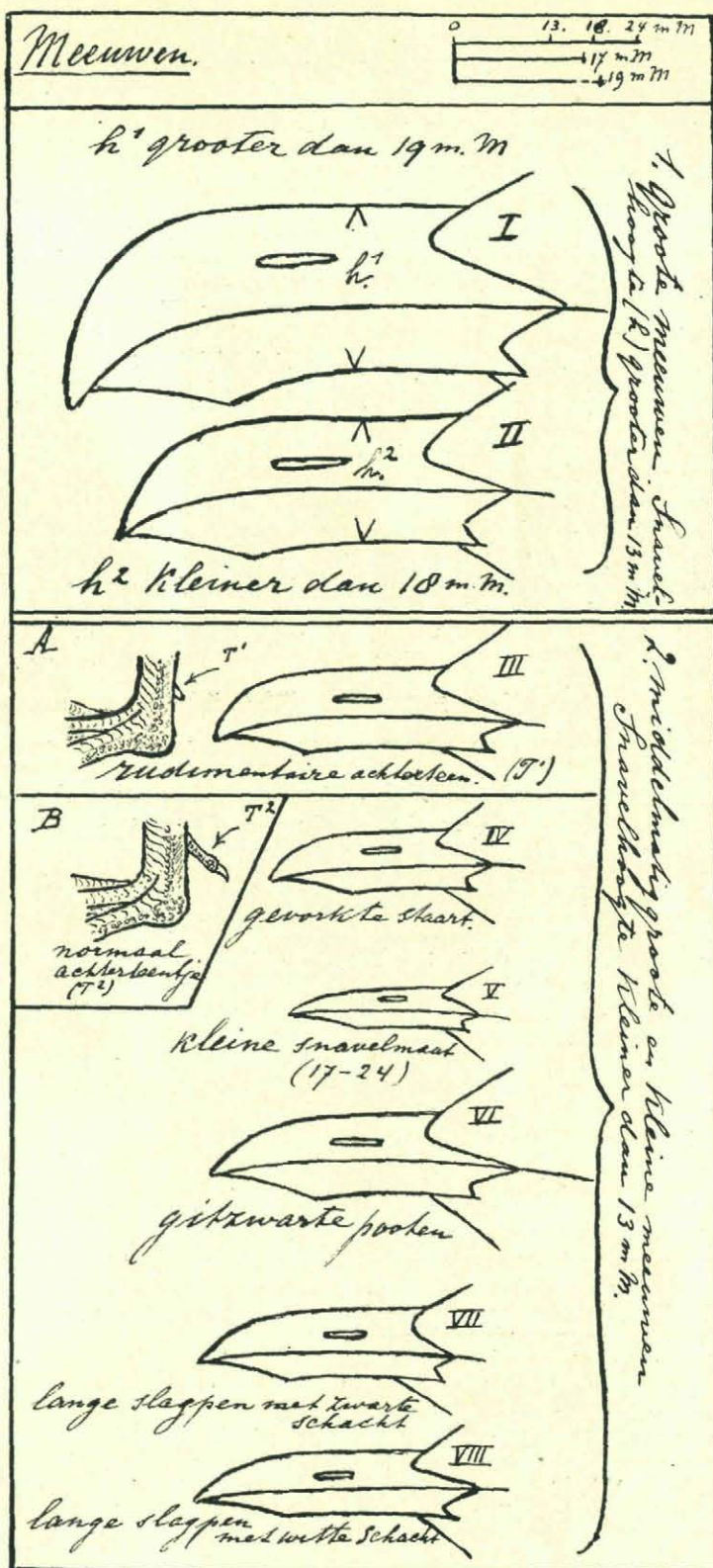
Afbeelding a.

mantelmeeuw anderzijds.

De eerste twee (afb. b I) hebben een snavelhoogte achter het neusgat van 19 m.M. of grooter (een Hollandsche cent heeft een doorsnede van 19 m.M.), de drie andere een hoogte van 18 m.M. of minder (afb. b II). Gr. burgemeester en gr. mantelmeeuw zijn in ieder kleed zeer eenvoudig te onderscheiden: de eerste heeft n.l. *nimmer*, de tweede *altijd* lange slagpennen met donkere uiteinden.

Evenzoo is bij de volgende drie de kleine burgemeester door het gemis van zwart aan de lange slagpennen dadelijk te onderkennen van zilvermeeuw en kl. mantelmeeuw, die wel altijd zwart aan de punten der vleugels vertoonen. Lang niet zoo eenvoudig zijn de kenmerken van onderscheid tusschen zilvermeeuw (*L. argentatus*) en kl. mantelmeeuw (*L. fuscus*). Wanneer men twee voorwerpen in volkomen kleed naast elkaar beziet is het verschil duidelijk genoeg. Een oude zilvermeeuw met haar blauwgrijze bovendeelen kan niet verwisseld worden met een uitgekleurde kl. mantelmeeuw, die op den rug geheel donkerleikleurig getint is. Bezie echter beide soorten eens in jeugdkleed. Mijn overtuiging is, dat met absolute zekerheid zeer dikwijls niet is uit te maken welke species men voor zich heeft.

Alleen van de zeer forsche exemplaren kan men wel met groote waarschijnlijkheid zeggen, dat ze zullen behooren tot *argentatus*, overigens zeggen afmetingen niet veel. Som-

Afbeelding b.

I. Gr. mantelmeeuw en gr. burgemeester; II. Zilvermeeuw, Kl. mantelmeeuw en Kl. burgemeester; III. Drieteenmeeuw; IV. Vorkstaartmeeuw; V. Dwergmeeuw; VI. Ivormeeuw; VII. Kl. zeemeeuw; VIII. Kapmeeuw.

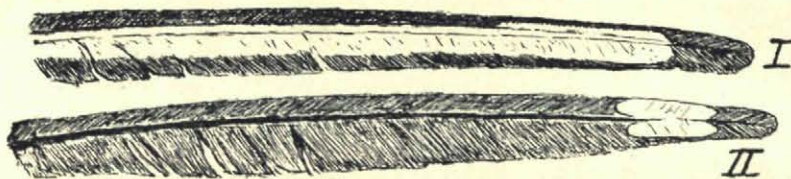
migen meenen als goed kenmerk voor den jongen fuscus te mogen aannemen, dat de vlekken op den rug bij dezen veel donkerder zijn dan bij argentatus. Onder de verschillende exemplaren, die ik, vermoedelijk wel van den jongen argentatus, bemachtigde, waren meermalen voorwerpen met zeer donkere rugvlekking. In aanmerking genomen, dat de fuscus toch voor Nederland als zeldzame gast moet worden beschouwd, komt het mij dan ook voor, dat die donkere exemplaren vrij zeker jonge zilverbreeuwen zullen zijn geweest (zie voor verdere bijzonderheden de lijst).

Bij de kleinere meeuwsoorten komen moeilijkheden als deze niet voor. Door enkele eenvoudige kenmerken worden ze alle zeer gemakkelijk gedetermineerd.

Zoo bestaat er slechts één soort, *de drieteenmeeuw* (afb. b III), waarbij de achterste teen of ontbreekt of rudimentair is d.w.z. bestaat uit een klein stompje al of niet met een geringe aanduiding van een nagel (T 1), alle andere meeuwen hebben, zij het ook een klein, toch een volslagen ontwikkeld achtereentje met normaal uitgegroeid nageltje (afb. b T 2).

Van deze vijf overblijvende soorten onderscheidt zich onmiddellijk *de vorkstaartmeeuw* van alle overige door een duidelijk ingesneden staart (snavelgemiddelde zie afb. b IV), *de dwergmeeuw* door de geringe snavelmaat (17—24 m.M.) (gemiddelde zie afb. b V) en *de ivoormeeuw* door het uitsluitende bezit van gitzwarte pooten (snavelgemiddelde zie afb. b VI). Dan blijven nog slechts de twee meest algemeene soorten over, die bovengenoemde kenmerken dus missen, n.l. *de kleine zeemeeuw* en *de kapmeeuw* (snavelgemiddelde zie afb. b VII en VIII).

Het onderscheid tusschen deze twee is heel eenvoudig. Afgezien van alle andere verschilpunten, behoeft men slechts de schacht van een der lange slagpennen nader te

Afbeelding c (verkleind). I. Lange slagpen van kapmeeuw (schacht wit).
II. Lange slagpen van kleine zeemeeuw (schacht donker).

beschouwen. Bij de kleine zeemeeuw is die in ieder kleed grootendeels donker, bij de kapmeeuw grootendeels helder wit gekleurd (afb. c II en I).

Vervolgens de familie der *Sterns of Zeezwaluwen*. Voor het gemak zou ik die willen verdeelen in: A. zwartsnavelsterns en B. gekleurdsnavelsterns. Onder gekleurd wordt verstaan een tint variërende tusschen grauwbrown, geelbrown, geel en rood.

A. Tot de zwartsnavelsterns (snavel voor het grootste gedeelte of heelemaal zwart) worden 4 soorten gerekend, die op eenvoudige wijze van elkander te onderscheiden zijn:

In deze groep valt n.l. onmiddellijk op door haar langen snavel (53 en grooter): *de groote stern* (afb. d I) en door een klein snaveltje *de zwarte stern* (28 en kleiner) (afb. d III). De derde, *de lachstern*, is dadelijk te herkennen aan den plompen meeuwnavel (afb. d II), terwijl de laatste, *de dougallstern*, in het bezit is van een snavel, die in vorm en afmeting wel eenige overeenkomst heeft met dien van het gewone vischdiefje, welke echter niet zooals van deze laatste rood van kleur is doch zwart met een vleeschkleurige tot geelroode tint aan den wortel (hoogstens tot aan de stippellijn *ab*) (zie afb. d IV).

Wil men een ander duidelijk verschilpunt tusschen dougall en vischdiefje, bezie dan even de langste staartpennen. Bij de dougall zijn deze geheel wit, terwijl bij vischdiefje de buitenvlag donker van kleur is.

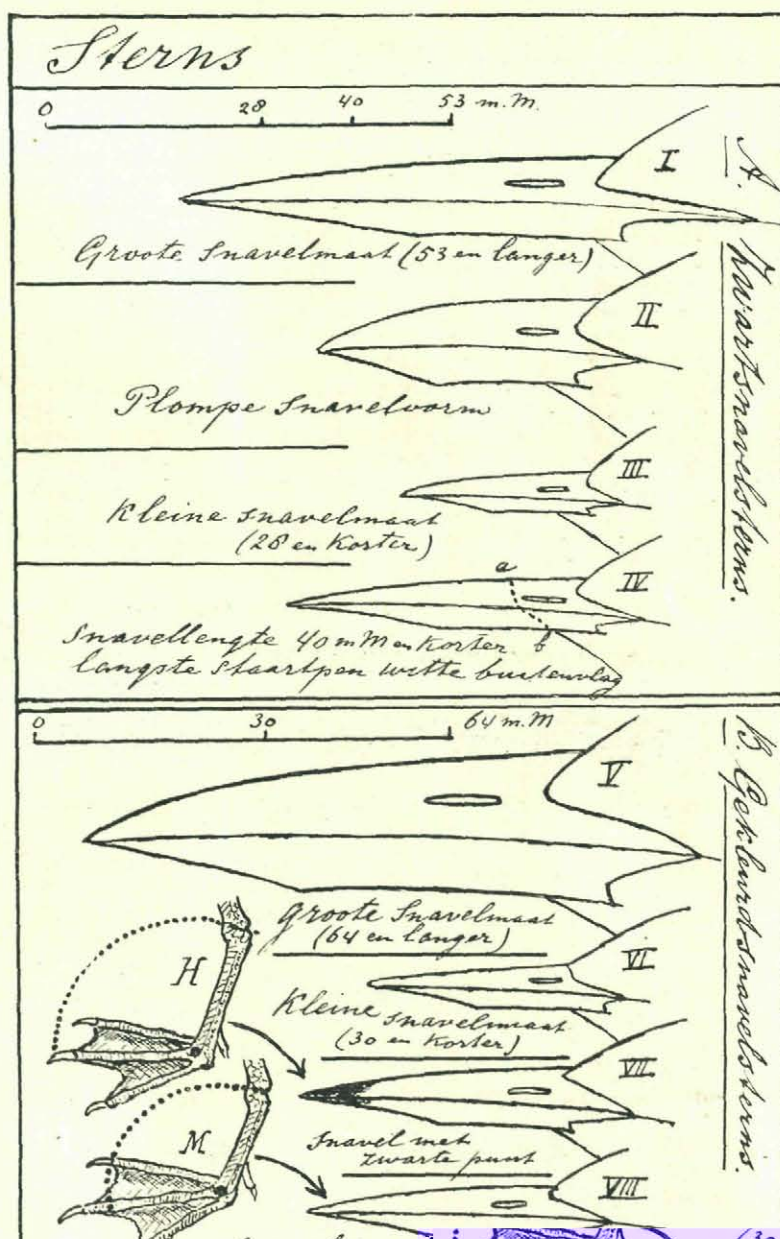
B. De sterns met een *gekleurden snavel* zijn eveneens gemakkelijk van elkander te onderscheiden: Geen enkele zeezwaluw heeft een snavel met zulke afmetingen als *de reusstern* (64 m.M. en grooter) (afb. d V). Als tegenovergesteld uiterste noem ik den snavel van *de dwergstern*, die nooit langer wordt dan 30 m.M. en niet hoger dan 6 m.M. (afb. d VI). Bezit een stern, die men wil determineeren niet een snavel met dergelijke afmetingen, dan blijft alleen de mogelijkheid over, dat men te doen heeft met een *visch-*

dief of een zilvergrijze zeezwaluw. Deze twee soorten alleen aan den snavel te willen onderkennen is gewaagd. Regel is wel, dat de vischdief een zwarte punt aan den rooden snavel vertoont, welk donkertipje de zilvergrijze meestal mist (afb. d VII en VIII). Het eenige zekere kenmerk op elken leeftijd is de donkere rand langs de schacht van de langste slagpen. Voor een duidelijk begrip raadplegen de beide schetsen. Ongeveer 7 c.M. verwijderd van de punt is bedoelde donkere streep (AB) bij het vischdiefje 4—5 m.M. breed (afb. e I), bij de zilvergrijze stern slechts 2,5—3 m.M. (afb. e II). [Vergelijk ook de lengte van het loopbeen t.o.v. de lengte van den middenteen (afb. d H en M.) Het vischdiefje staat n.l. duidelijk hoger op de pooten.]

Dan volgen de Jagers.

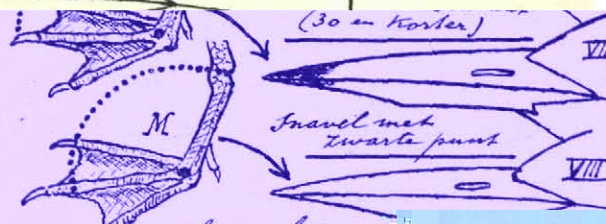
Vier soorten zijn in ons land aangetroffen: de groote, de kleine en de kleinste jager.

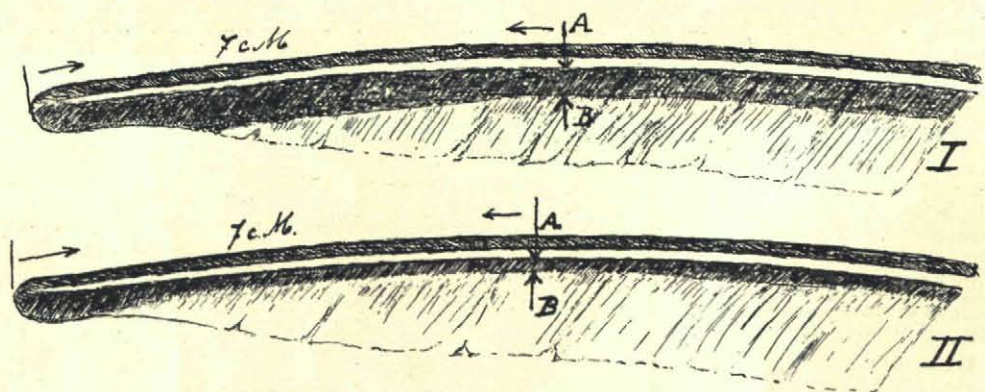
Alleen al door bezichtiging van den snavel kan men met

Vier soorten zijn in ons land aangetroffen: de groote, de kleine en de kleinste jager.

Alleen al door bezichtiging van den snavel kan men met

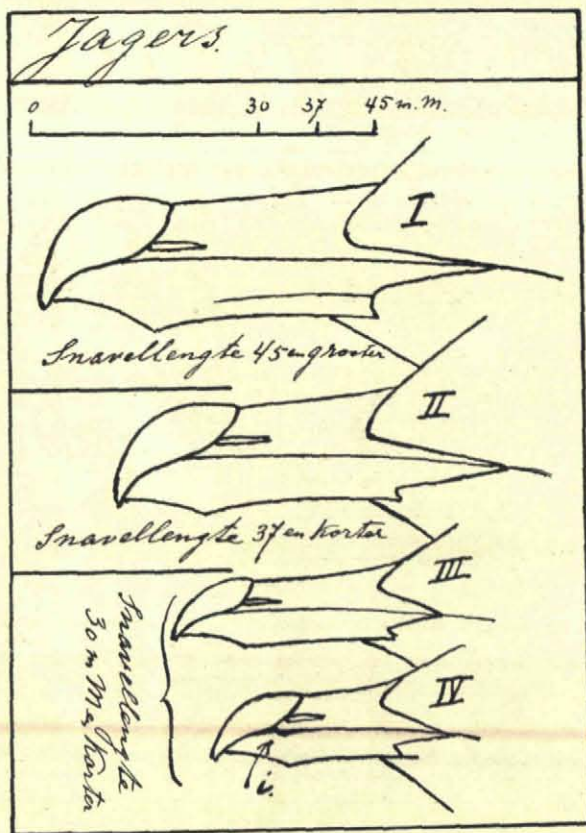
Afbeelding e. I. Langste slagpen van vischdiefje; II. Langste slagpen van zilvergrijze zeezwaluw.

ik de beide laatste in één adem omdat er voor onderscheiding van deze twee heel wat meer komt kijken.)

De groote jager dan heeft een snavelafmeting, die in minimum (45 m.M.) nog beduidend de maximummaat van den middelsten overtreft (37 m.M.) (afb. f I en II). Een zelfde verhouding treft men aan tusschen snavelminimum van den middelsten jager (35) en snavelmaximum van den kleinen (30 m.M.).

De snavelmaten van kleinen en kleinsten jager evenwel overlappen elkaar, al mag men ook als regel wel aannemen, dat de lengte van den kleinen jagersnavel niet minder is dan 29 m.M., terwijl de kleinste jagersnavel maar zelden boven die maat komt (afb. f III en IV).

Dikwijls vertoont de kleinste jager aan den onderkant van den boven-snavel op de grens van den haak een kleine inkeping (*i*), die nooit aanwezig is bij den kleinen jager. Ook dit kenmerk gaat echter niet altijd op, evenmin als een verschil in vleugellengte en in afmeting loopbeent. Van adulte exemplaren is het niet moeilijk de identiteit vast te stellen. Ook al zijn de twee middenstaartpenen van den kleinsten jager niet buitengewoon lang en spits, zooals we dat zien bij exemplaren in prachtkleed, dan toch bemerken we bij oude voorwerpen dezer soort, dat de middelste staartpenen al belangrijk gaan versmallen een paar c.M. voordat ze buiten den rand van de andere stuurpenen uitsteken. Die versmalling treedt bij den kleinen

Afbeelding f. I. Groote jager; II. Middelste jager; III. Kleine jager; IV. Kleinste jager.

jager pas op 1 c.M. voor het einde der overige staartpennen. (De twee verlengde pennen steken bij dezen laatsten hoogstens 12 c.M. buiten de rest uit, bij den kleinsten wel eens tot 20 c.M.).

Voor jonge exemplaren heeft men niets aan deze gegevens en het kan voorkomen, dat men ook aan andere verschilpunten geen houvast meer heeft, zoodat somwijlen achter de species een vraagteken moet worden gezet. Het is er dus mede als met de jeugdige zilvermeeuw en kleine mantelmeeuw. (Overige kenmerken zie lijst.)

Tot slot de Stormvogels.

Te verdeelen in twee afdeelingen:

1e. het neuskokertje reikt tot aan de halveeringslijn van den snavel;

2e. het neuskokertje reikt lang niet tot het midden van den snavel.

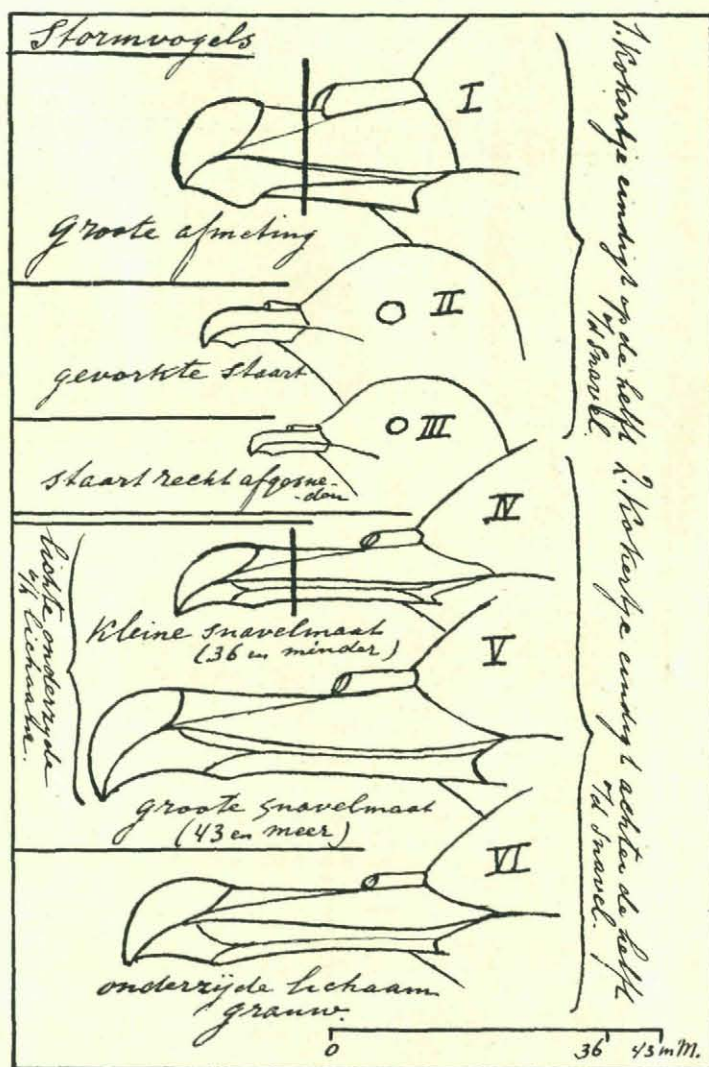
Tot de eerste groep behoren:

de Noordsche stormvogel, die door zijn grootte en dus ook door zijn snavelafmetingen (afb. g I) dadelijk te onderscheiden is van de twee andere, die in deze groep zijn ondergebracht, n.l. het vale- en het gewone stormvogeltje, beide vogels niet grooter dan een spreeuw, de eerste met de andere zonder gevorkten staart (afb. g II en III).

Alleen blijven dan nog over drie vertegenwoordigers van de tweede afdeeling, de pijlstormvogels.

Twee daarvan met lichte onderzijde: de Noordsche pijlstormvogel en de groote pijlstormvogel, die door het verschil in snavelafmeting licht uit elkander te houden zijn (lengte resp.

32—36 en 43—49) (afb. g IV en V) en de laatste de grauwe pijlstormvogel, met zwart-bruine of grauwbruine onderzijde van het lichaam (snavelgemiddelde zie afb. g VI).

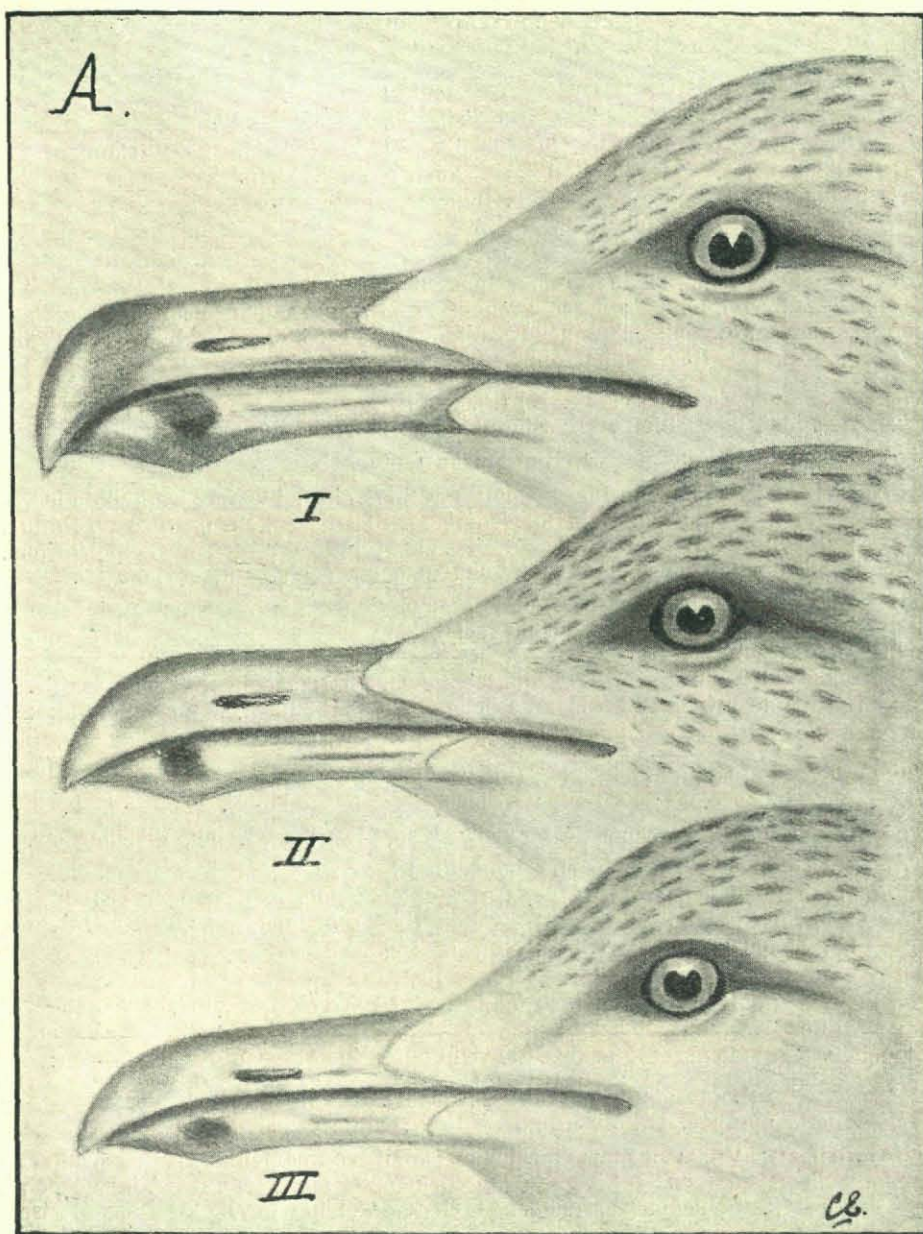

Atbeelding g.

I. Noordsche stormvogel; II. Vaal stormvogeltje; III. Stormvogeltje; IV. Noordsche pijlstormvogel; V. Groote pijlstormvogel; VI. Grauwe pijlstormvogel.

I. MEEUWEN.

1. *Mantelmeeuw* (*Larus marinus* L.). (Pl. 1 I).
Fr.: Goéland à manteau noir. D.: Mantelmöwe. Eng.: Great black-backed gull.
Volksnamen: Zeekaag, Kokmeeuw.
Voorkomen: Vooral wintervogel, als zoodanig algemeen langs onze kusten, ontbreekt echter ook 's zomers niet aan onze stranden. Vertoont zich meermalen binnenslands, vooral op of nabij de groote rivieren.
Broedt in N.-Europa (nimmer h. t. l.) De meest zuidelijke broedplaats in Europa is gelegen op sommige eilandjes ten Z.W. van Engeland (b.v. Scilly isles).
Bijzondere kenmerken: De vleugelpunten reiken zeer weinig of niet over het uiteinde van den staart en zijn altijd zwart. Pooten en teenen vleeschkleurig. Vleugellengte: 450—510. Snavellengte: 55—70. Snavelhoogte: 20—22,5. Loopbeen: 76—84.
2. a. *Kleine mantelmeeuw*, Skandinavische vorm. (*Larus fuscus* L.). (Pl. 1 III).
Fr.: Goéland à pieds jaunes. D.: Heringsmöwe. Eng.: Lesser bl. backed gull.
Voorkomen: Zeldzame wintergast. Een enkele zomerwaarneming is bekend. Zoo vond ik persoonlijk een dood oud ♂ exemplaar in Augustus 1919 aan het strand te Hoek van Holland (helaas niet meer geschikt om te prepareeren). Broedvogel van N.-Europa. Zuidelijk tot de eilanden Z.W. van Engeland.
Bijzondere kenmerken: Uiteinde slagpennen altijd zwart. Vleugelpunten reiken 6—11 c.M. over uiteinde staart.
Oude vogels donker leikleurige mantel (evenals gr. Mantelmeeuw), gele pooten. Jonge vogels lijken zeer veel op jonge zilvermeeuwen. De grauwe rugvlekking schijnt echter dikwijls veel donkerder te zijn dan bij argentatus. De grondkleur van kop en hals is daarentegen veel lichter (op wit af). Vleugellengte: 405—450. Snavellengte: 43—55. Snavelhoogte: 14—17. Loopbeen: 47—66.
2. b. *Kleine mantelmeeuw* (Britsche vorm). (*Larus. f. affinis* Reinh.) heeft veel overeenkomst met den Skandinavischen vorm, heeft echter in het volkomen klee een veel lichter mantel. Dit is het eenige kenmerk. Werd hoogst zelden in ons land waargenomen en bemachtigd n.l. ♂ Noordwijk. Aug. 1874 en een exemplaar van de Groningsche kust. Nov. 1913).
3. *Zilvermeeuw* (*Larus argentatus* Brunn). (Pl. 1 II).
Fr.: Goéland argenté. D.: Silbermöwe. Eng.: Herring-gull.
Volksnamen: Kaap, Kobbe, Kokmeeuw.
Voorkomen: Algemeene vogel in de buurt van zee. Verschijnt echter ook vaak binnenslands vooral 's winters op de groote rivieren tot in de steden. Broedt op vele plaatsen in de duinen in koloniën b.v. op de Waddeneilanden. Bergen, Wassenaar, Schouwen enz.
Bijzondere kenmerken: Vleugelpunten altijd zwart, steken 2,4 — 4,7 c.M. over den staart bij jonge vogels; tot 6 c.M. bij oude vogels. Oude vogels blauwgrijze mantel en vleeschkleurige pooten. Jonge vogels grauwegevlekt met vleeschkleurige pooten kunnen licht verward worden met kleine mantelmeeuw. De rugvlekking is bij de jonge zilvermeeuw niet altijd doch dikwijls lichtgrauw, bij de jonge kleine mantelmeeuw altijd donkergrauw. De grondkleur van het jeugdkleed van fuscus is meestal lichter dan van argentatus (n.l. op wit af). De vleugelpunten reiken bij fuscus in den regel verder over den staart. Erg duidelijk en zeker zijn de verschilpunten niet, zoodat men bij jonge exemplaren dezer twee soorten meestal slechts een waarschijnlijkheidsdiagnose kan maken. Vleugellengte: 375—450. Snavellengte: 44—54. Snavelhoogte: 15,5—17,5. Loopbeen: 60—68.
4. *Groote Burgemeester* (*Larus glaucus* Brunn) (Pl. 1 I).
Fr.: Goéland bourgmestre. D.: Eismöwe. Eng.: Glaucus gull.
Voorkomen: Moet tot de zeldzame Hollandsche vogels gerekend worden. Verschijnt bijna uitsluitend 's winters langs de kust, vooral na stormen in December en Januari. Broedvogel van het hoge noorden, zoowel van Europa als van Amerika.

Plaat 1. I. Mantelmeeuw en Gr. Burgemeester; II. Zilvermeeuw;
III. Kl. mantelmeeuw en Kl. Burgemeester.

Bijzondere kenmerken: In tegenstelling met de vorige groote meeuwsoorten heeft de gr. burgemeester in ieder kleed lichte of grauwe vleugelpunten, die tot het einde der staartpennen reiken of iets erover. Vleugellengte: 435—490. Snavellengte: 54—70. Snavelhoogte 19,5—23,5. Loopbeen: 70—75.

5. *Kleine burgemeester* (*Larus leucopterus*. Fab.) (Pl. 1 III).

Fr.: Goéland leucoptère. D.: Polarmöwe. Eng.: Iceland gull.

Voorkomen: Zeer zeldzaam. Slechts driemaal in Nederland voorgekomen.

1. 10 October 18...? sexe? vindplaats: kust. (coll. Leiden).

2. ♀ 21 Januari 1911 Egmond. (coll. buitenland).

3. ♂ 23 Maart 1918 Texel. (coll. Artis).

Hoognoordelijke broedvogel.

Bijzondere kenmerken: Onderscheid met gr. burgemeester zie maten.

Eveneens vleugelpunten zonder zwart (2,3—4,7 over den staart reikende). Vogel ongeveer zoo groot als zilverbmeeuw. Vleugellengte: 390—430. Snavellengte 39—50. Snavelhoogte 14—16. Loopbeen: 56—65.

6. *Kleine zeemeeuw*. (*Larus canus*. L.) (Pl. 2 VIII).

Fr.: Goéland à pieds bleus. D.: Sturmmöwe. Eng.: Common gull.

Volksnamen: Wintermeeuw, Stormmeeuw, Zeekob.

Voorkomen: Algemeene meeuwsoort 's winters. In het warme jaargetijde in veel beperkter aantal. Broedt zeldzaam in Nederland. Slechts enkele paartjes op Rottum, aan den Hoek, op het Zwanewater en op Texel. In 1923 ook een nest op Vlieland. Het eigenlijke broedgebied is meer noordelijk gelegen. (Schotland en hooger).

Bijzondere kenmerken: Pooten grauw. Schachten van de langste slagpennen zijn bijna geheel zwart. Winterkleed veel bruine vlekken op kop en hals. Zomerkleed oude vogels geheel witte kop.

Altijd aanwezig een duidelijk achtereentje met normaal ontwikkeld nageltje. Vogel is een zilverbmeeuw in het klein. Vleugellengte: 330—373. Snavellengte: 29—36. Snavelhoogte: 10—12 (kleiner dan 13). Loopbeen: 47—55.

7. *Kokmeeuw*. (*Larus ridibundus*. L.) (Pl. 2 IX en X).

Fr.: Mouette rieuse. D.: Lachmöwe. Eng.: Black-headed gull.

Volksnamen: Lachmeeuw, Kapmeeuw, Kop, Zwartkopmeeuw, Vischmeeuw.

Voorkomen: Meest algemeene meeuwsoort, zowel 's zomers als 's winters. Verschijnt in het koude jaargetijde zelfs in grooten getale in de steden. Broedt op vele plaatsen in Nederland in koloniën. Belangrijke broedplaatsen zijn o.a. in Friesland, op Texel, Schouwen en de Utrechtsche plassen.

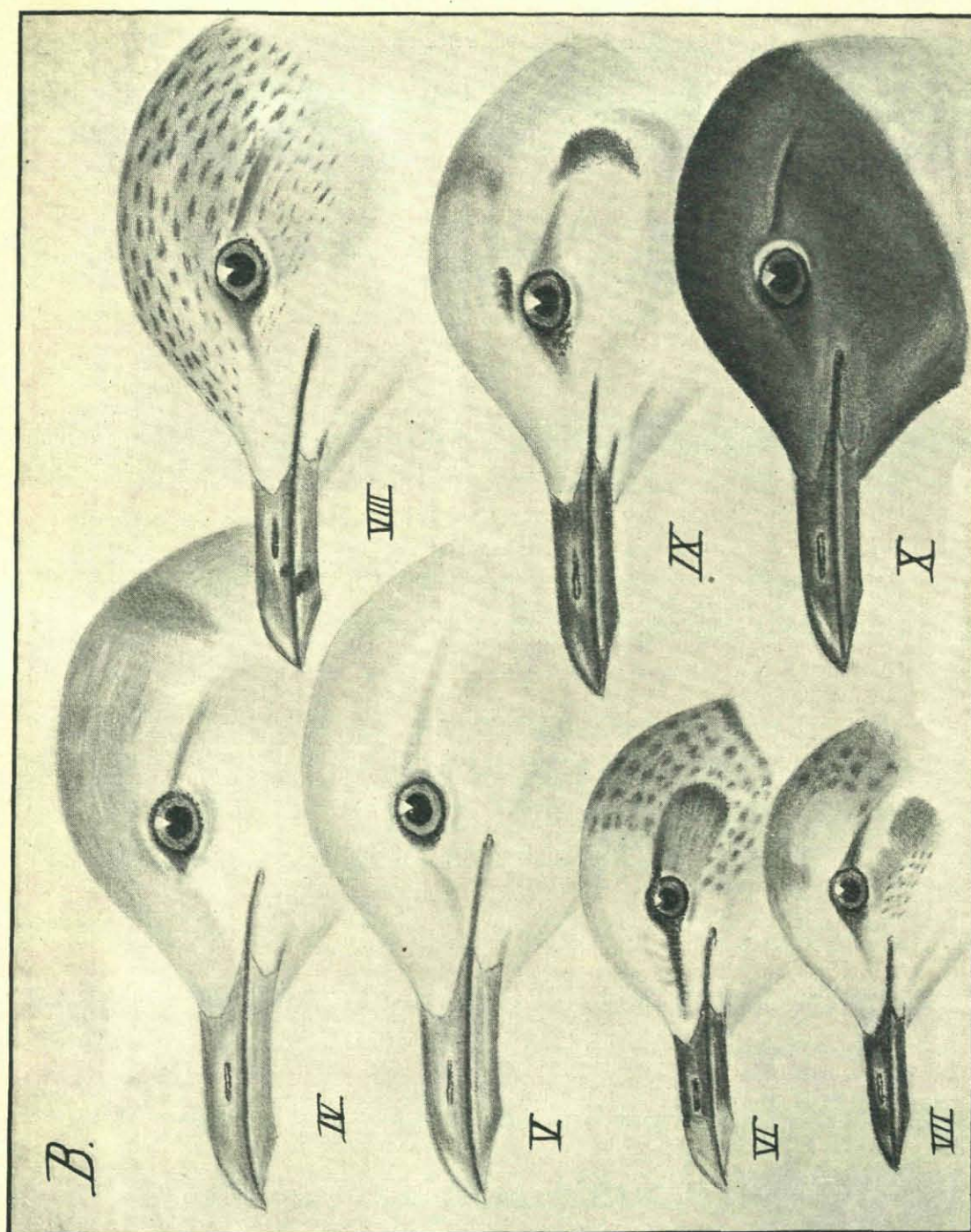
Bijzondere kenmerken: Schachten van de langste slagpennen zoo goed als geheel wit, pooten geelrood tot rood. Kop in het volkomen kleed 's zomers geheel donkerbruin, 's winters wit met donker halfmaantje achter het oor. Vleugellengte 285—330. Snavellengte: 29—36. Snavelhoogte: kleiner dan 13. Loopbeen: 41—49.

8. *Dwergmeeuw*. (*Larus minutus*. Pall.) Pl. 2 VII).

Fr.: Mouette pygmée. D.: Zwergmöwe. Eng.: Little gull.

Voorkomen: Vrij zeldzaam meeuwtje, komt voornamelijk in den winter voor. Een enkele najaars- en lentewaarneming bekend. Broedt tegenwoordig zeker niet in ons land, vlg. Schlegel was dat lang geleden wel het geval. De broedplaatsen zijn noordelijk gelegen.

Bijzondere kenmerken: Geringe afmetingen en geen gevorkte staart. Groote slagpennen helgrauw met witte uiteinden en zwarte buitenvlag. De oude exemplaren zijn gekenmerkt door een zwartachtige tint onder de vleugels. De vogel lijkt een kapmeeuw in het klein. Vleugellengte: 203—230. Snavellengte: 17—24. Loopbeen 25—29.

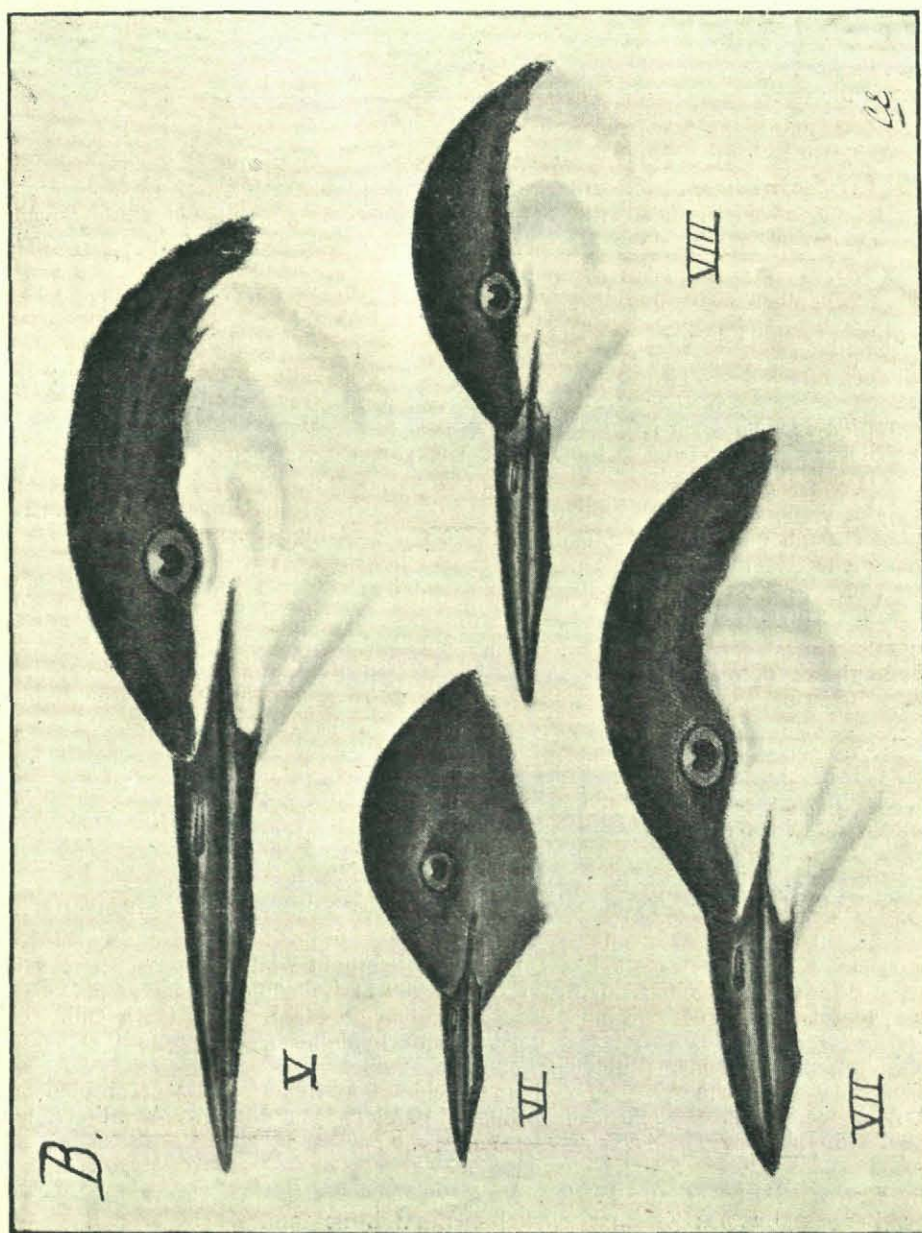
Plaat 2. IV. Drieteenmeeuw; V. Ivoormeeuw; VI. Vorkstaartmeeuw; VII. Dwergmeeuw; VIII. Kl. zeemeeuw;
IX. Kapmeeuw (winter); X. Kapmeeuw (zomer).

9. *Vorkstaartmeeuw* (*Xema sabinei* Sab.) (Pl. 2 VI).
Fr.: Mouette de Sabine. D.: Schwalbenmöwe. Eng.: Sabine's gull.
Voorkomen: Zeldzame meeuwsoort. Enkele exemplaren in Nederlandsche collectiën aanwezig. Bemachtigd: 1 exemplaar vóór 1840, één in 1863 (coll. Leiden), één juv. voorwerp ♀ 11 October 1892 H. v. Holland. (coll. diergaarde den Haag) ongeveer 1860 een te Maastricht en 22 Sept. 1923 een jong mannetje te Workum (coll. Leiden). Waarnemingen: herfst 1917 en December 1918 (Noordwijk) en September 1925 Scheveningen (4 stuks). Broedvogel uit het hooge noorden.
Bijzondere kenmerken: kleine afmetingen en duidelijk gevorkte staart, zwarte lange slagpennen met witten tip. In volkomen kleed 's zomers donkere kop met zwarten halsring en een zwarten snavel met gele punt. Vleugellengte: 250—280. Snavellengte 23—28. Loopbeen 32—36.
10. *Ivoormeeuw*. *Pagophila eburnea*. Ph.) (Pl. 2 V.)
Fr.: Pagophile blanche. D.: Elfenbeinmöwe, Eng.: Ivory-gull.
Voorkomen: Slechts één Hollandsch exemplaar bekend: in het begin van de 19e eeuw aan onze kust verzameld door Temminck. Hoognoordelijke broedvogel.
Bijzondere kenmerken: De eenige meeuw met zwarte pooten. Zwemvliezen sterk ingesneden zooals bij de sterns. Schenkel bevederd bijna tot het gewricht. Vederkleed ouden geheel wit, jongen eveneens doch op de vleugels en den staart een zwarte vlek aan het einde van de veeren. Snavel geel tot roodachtig. Vleugellengte: 320—350. Snavellengte: 31—38. Loopbeen: 38—42.
11. *Drieteenmeeuw* (*Rissa tridactyla* L.) (Pl. 2 IV.)
Fr.: Mouette tridactyle. D.: Dreizehenmöwe. Eng.: Kittiwake.
Voorkomen: Niet zeldzaam langs de kusten in het koude jaargetijde, komt alhoewel weinig, ook in het binnenland voor. Is 's zomers zeer zeldzaam in Nederland. Broedvogel van de rotsachtige kusten van Gr. Brittanië en Ierland en hooger. Broedt zuidelijk tot N.W. Frankrijk.
Bijzondere kenmerken: De eenige meeuw zonder achterteen of met als achterteen slechts een gering stompje met of zonder eenige aanduiding van een nagel. Loopbeen opvallend kort, nog kleiner dan lengte middenteen met nagel. Slechts bij jonge exemplaren vertoont de staart een geringe insnijding. Pooten bruin tot bruin-zwart, snavel juv. zwart, ad. geel. Vleugellengte: 295—329. Snavellengte: 30—38. Snavelhoogte kleiner dan 13.

II. STERNS of ZEEZWALUWEN.

1. *Groote stern of groote zeezwaluw*. (*Sterna cantiaca*. Gmel.) (Pl. 3 V.)
Fr.: Hirondelle de mer caujek. D.: Brandseeschwalbe. Eng.: Sandwich-tern.
Volksnamen: Kaugek, Zwartbekzeezwaluw, Kliefstern, Gr. Ikstern, Krytstern, Grootstar, Klikstans.
Voorkomen: Koloniebroedvogel in Nederland, echter zeer plaatselijk, n.l. eiland Griend en Schouwen (tezamen vele duizenden paren) en de laatste jaren ook kleine kolonies op Texel en een enkel paartje aan den Hoek van Holland. Vroeger ook op Rottum, sedert 1914 echter niet meer. Uitsluitend zomervogel (van April tot October.)
Bijzondere kenmerken: Grootendeels zwarte snavel (ouden met gele punt, volwassen jongen met bruinwitte punt), bovendien zwarte pooten (met gele spoorzolen.) Vleugellengte: 283—325. Snavellengte: 53—59. Loopbeen: 27—30.
2. *Lachzeezwaluw* (*Sterna nilotica*. Hasselq.) (Pl. 3 VII.)
Fr.: Hirondelle de mer Hansel. D.: Lachseeschwalbe. Eng.: Gull-billed tern.
Voorkomen: Zeldzame vogel in Nederland. Een kleine 20 vangsten bekend. In 1925 is gebleken, dat in het Noorden van ons land geregeld exemplaren in den na-

zomer op den trek voorkomen, waarschijnlijk afkomstig van een paar broedkoloniën, die zich in Denemarken bevinden. (Van der Meer Clubber. Ned. Vogelk. Maart afl. 1926).

Plaat 3. V. Groote stern; VI. Zwarte stern; VII. Lachstern; VIII. Dougall's stern.

Alle waarnemingen dateeren in het voorjaar tusschen April en Mei en in den nazomer tusschen Juli en September. Broeden h.t.l. is uitgesloten. De lachzeeswaluw is over een groot gedeelte van de wereld verbreid, doch komt nergens in grooten getale voor.

Bijzondere kenmerken: Geheel zwarte plumpe meeuwnavel. Afgezien van den snavelvorm zeer veel gelijkenis met de groote stern. Heeft geheel zwarte pooten, die iets hooger zijn dan die van *cantiaca*. Vleugellengte: 300—332 Snavellengte: 34—41. Loopbeen: 31—37.

3. *Zwarte stern* (*Hydrochelidon nigra* L.) (Pl. 3 VI).

Fr.: *Guifette noire* D.: Schwarze Seeschwalbe. Eng.: Black tern.

Volksnamen: Moeraszeewaluw, Rietwaluw, Zwarte Iksstern, Bruinsteren, Zwartsteren, Blauwe stins, Schierstins. Blauwstar, Zwarte Vischdief, Venkraai.

Voorkomen: Algemeene zomervogel van April tot October. Broedt veelvuldig in poelen en plassen, die dicht met waterplanten begroeid zijn. Uitsluitend echter in stilstaand water. Een enkele maal treft men de nesten op het land aan. (Texel).

Bijzondere kenmerken: Een klein sterntje met geheel zwarten snavel en donkerroode pooten. Staart minder gevorkt dan van de andere zeezwaluwen, de buitenstaartpennen zijn nimmer priemvormig zooals b.v. bij het vischdiefje.

Bovenzijde van de oude vogels zeer donker van kleur, van de jonge meer aschgrauw. Vleugellengte: 200—220. Snavellengte: 25—28. Snavelhoogte 6 Loopbeen: 15—17.

4. *Dougall's zeezwaluw* (*Sterna dougalli*) (Pl. 3 VIII).

Fr.: *Sterne de Dougall*. D.: Paradiesseeschwalbe. Eng.: Roseate tern.

Voorkomen: In geen enkele Hollandsche collectie aanwezig. Het eenige, wat we van deze soort weten is, dat in den herfst van 1886 vijf stuks werden bemachtigd onder Hallum en Ferwerd Albarda trof ze aan bij een wildhandelaar te Leeuwarden. Waar deze exemplaren gebleven zijn, is niet bekend.

De soort behoort thuis in de warme kuststreken van de Atlantische en Indische oceaan. Is in Europa vrij spaarzaam.

Bijzondere kenmerken: Iets kleiner dan een gewoon vischdiefje. Slanke grootendeels gitzwarte snavel, slechts aan den wortel geel- tot oranje-rood. De lange staartpennen vertoonen een witte buitenvlag in tegenstelling met die van vischdief en zilvergr. stern, waarbij de buitenvlag grijs van kleur is. (Dit is een zeer goed kenmerk van onderscheid).

De volwassen exemplaren hebben zeer lange staartpriemen, die meer dan 5 c.M. buiten de vleugelpunten uitsteken, en naaldfijn eindigen. Pooten geelrood tot oranje-rood. Vleugellengte: 218—236. Snavellengte: 37—40. Loopbeen: 19—21.

5. *Reuzenzeewaluw* (*Sterna tschegrava* Lepech.) (Pl. 4 I).

Fr.: *Hirondelle de mer Tschegrava*. D.: Raubseeschwalbe. Eng.: Caspian tern.

Voorkomen: Zeer zeldzame gast. Slechts 4 maal in ons land aangetroffen: ♀ 28 Juni 1847 Haarlemme-meer (coll. Leiden), een voorwerp in winterkleed van Texel, datum en sexe onbekend (coll. Leiden), 21 Sept. 1889 te Loosduinen een exemplaar (alleen de vleugels bewaard) en Juli 1908 een oude vogel te Lemmer (Fr.) (coll. Leiden). Vermoedelijk zijn deze vogels afkomstig van een kleine broedkolonie in Denemarken. Verbreidingsgebied meer zuidelijk gelegen.

Bijzondere kenmerken: Stern met gekleurden (rose-rood) zeer grooten snavel. Pooten zwart (jonge vogels meer bruinachtig). Vleugellengte: 398—425. Snavellengte: 64—72. Loopbeen: 45—47.

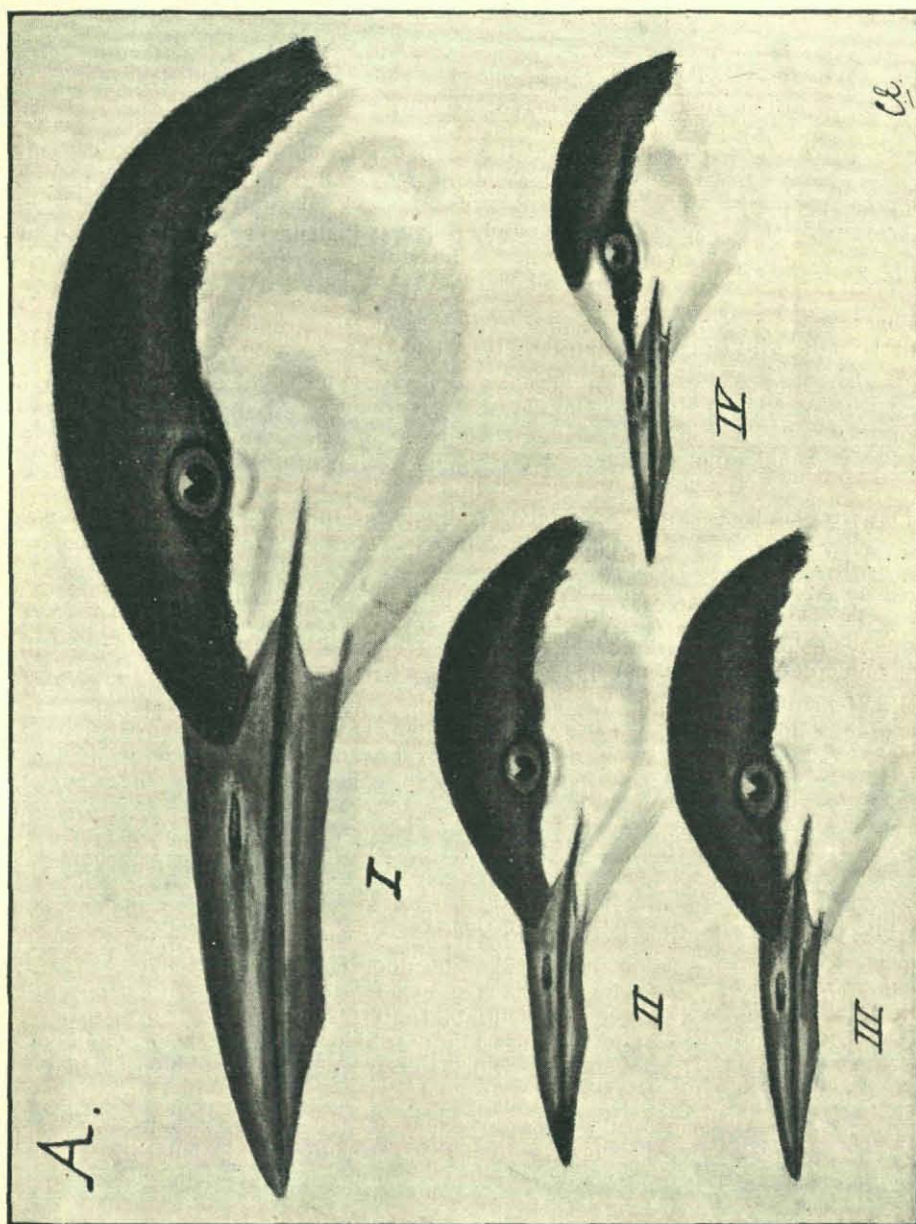
6. *Dwergstern* (*Sterna minuta* L.) (Pl. 4 IV).

Fr.: *Sterne naine*. D.: Zwergseeschwalbe. Eng.: Little tern.

Volksnamen: Blauwwaterstar, Kleinestare Stare-klikkie, Klikkert, Klikstern, Kleine klikstins, Knierts.

Voorkomen: Zomervogel van Mei tot October. Vrij algemeen in Nederland, echter zeer plaatselijk, broedt altijd in de buurt van zee, (in kleine koloniën). Meestal treft

men de nesten aan op het strand temidden van de schelpen. Bekende broedplaatsen zijn: Waddeneilanden, Hoek van Holland, Voorne en Schouwen.

Plaat 4. I. Reuzen-stern; II. Gewone stern (vischdiefje); III. Zilvergrijs stern; IV. Dwergstern.

Bijzondere kenmerken: Kleine afmetingen, Vleeschkleurig tot Oranjegele snavel en pooten. Snavelpunt zwart. Voorhoofd steeds wit. De eerste slagpennen donker leikleurig. Vleugellengte: 164—180. Snavellengte: 27—30. Snavelhoogte: 6. Loopbeen 15—18.

7. *Vischdiefje* (*Sterna hirundo* L.) (Pl. 4. II).

Fr.: Hirondelle de mer Pierre-Garin. D.: Flusseeschwalbe. Eng. Common tern.

Volksnamen: Splitstaart, Starre, Pylstaart, Ikstern, Sterentje, Stins, Kobus, Jacobus, Middelstar, Groote venkraai.

Voorkomen: Algemeene zomervogel van April tot October. Broedt plaatselijk in groote koloniën vooral in de buurt van zee (Wadden, Z.-Hollandsche en Zeeuwsche eilanden), doch in tegenstelling met de vorige soort ook wel in het binnenland in de buurt van zoet water, b.v. op weilanden en in veenplassen.

Bijzondere kenmerken: Snavel en pooten karmijnrood (jongen vleeschkleurig tot geelrood) De snavel eindigt meestal in een zwarte punt van 5—12 mM lengte. Langste slagpen: donkere rand langs de schacht op de binnenvlag is 4—5 m.M. breed op 7 c.M. afstand van de punt. Buitenvlag langste staartpen is grijs. (bij st. dougalli wit.) Vleugellengte: 255—288. Snavellengte: 35—39. Snavelhoogte: 8. Loopbeen: 19—21. Staartlengte: 147—158.

8. *Noordsche of zilvergrijze zeezwaluw*. (*Sterna macrura* Naum.) (Pl. 4. III).

Fr.: Hirondelle de mer arctique. D.: Küstenseeschwalbe. Eng.: Arctic tern.

Voorkomen: Deze vogel gold vóór 1898 voor buitengewoon zeldzaam. Sedert is gebleken, dat het voorkomen h.t.l. van April tot October vrij gewoon is. Broedt vaak temidden van de koloniën van de vischdiefjes, doch is door de gelijkenis met deze laatste eenvoudig niet als zoodanig herkend. Nestelt op de Wadden, de Z.-H. eilanden en elders doch voorzoover mij bekend altijd in de buurt van zee.

Bijzondere kenmerken: Snavel en pooten karmijnrood (jongen vleeschkleurig-geel tot geelrood). De snavel vertoont in den regel geen of uiterst weinig zwart aan de punt.

Langste slagpen: de donkere streep op de binnenvlag langs de schacht is slechts 2,5—3 m.M. breed op 7 c.M. van de punt.

Buitenvlag langste staartpen is grijs (bij st. dougalli wit.) Vleugellengte: 260—282. Snavellengte: 32—35. Snavelhoogte: 8—9. Loopbeen: 14—16. Staartlengte: 17—19.

N.B. Voor de verschilpunten met vischdiefje lette men in de eerste plaats op genoemde donkere streep van de eerste slagpen. Dit kenmerk gaat op iederen leeftijd op. Voorts vergelijkte men lengte van het loopbeen, staartlengte, lette op den snavel (met of zonder zwarte punt) en op de staartpennen (smaller en langer bij *macrura*, breder en korter bij *hirundo*.)

III. JAGERS.

1. *Groote jager* (*Megalestris skua*. Brünn.) (Pl. 5 I.)

Fr.: Stercoraire cataracte. D.: Grosse Raubmöwe. Eng.: Great skua.

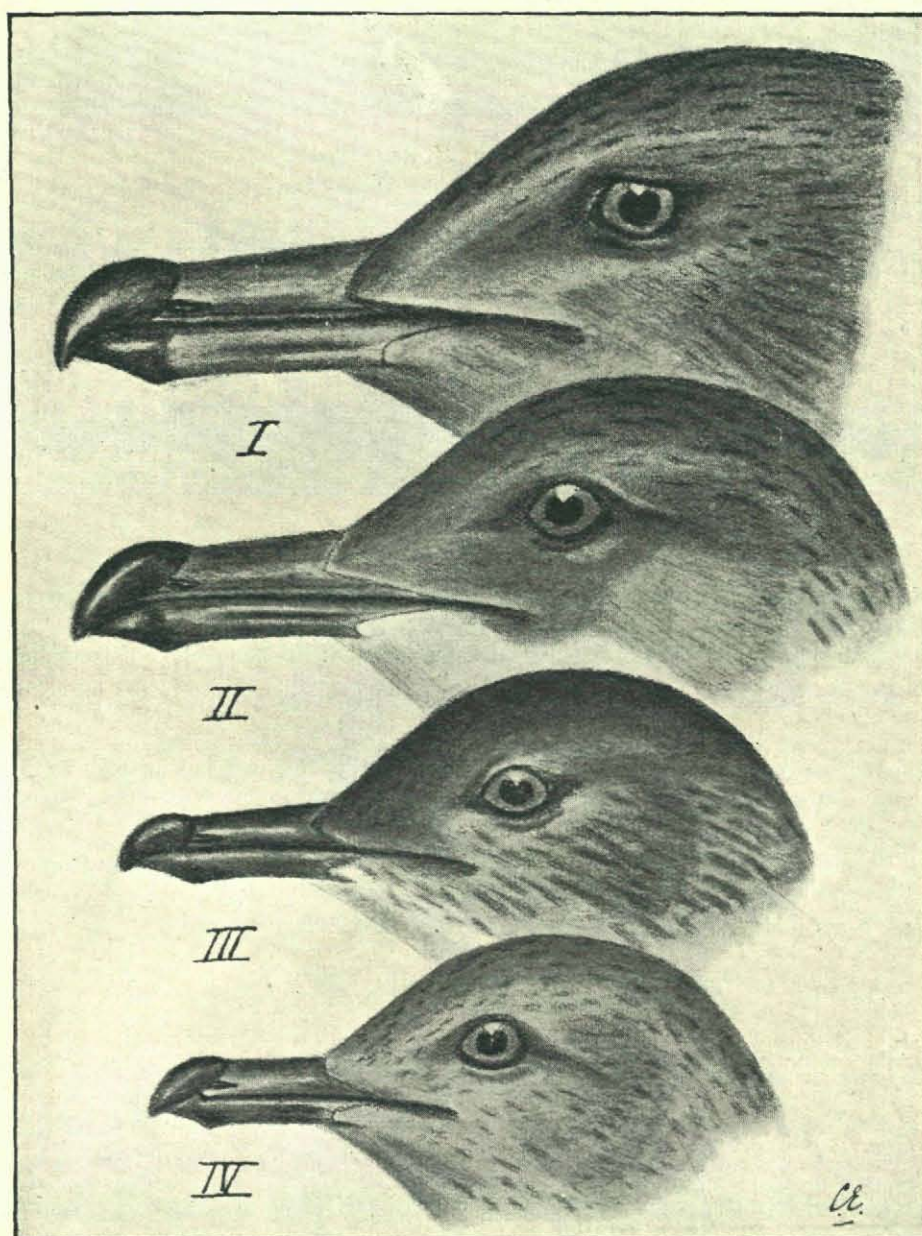
Voorkomen: Broedvogel uit het hoge noorden. (Noord Schotland en hooger, vooral op Ysland.) Zeer zeldzaam in Nederland. Is enkele malen in najaar en winter h.t.l. in de buurt van zee bemachtigd. In totaal ongeveer 15 vangsten en waarnemingen bekend, waaronder een paar in het binnenland (Tiel en Giethoorn.) De meeste vondsten dateeren van na 1908. Exemplaren aanwezig in Leiden en in het museum van de Ned. Heide-Mij. te Arnhem.

Bijzondere kenmerken: De groote snavel en de vierkante witte vlek zichtbaar op den samengevouwen vleugel. Middelste staartpennen hoogstens 3 c.M. langer dan de overige, dikwijls echter weinig of geen verschil in lengte. Vleugellengte: 380—405. Snavellengte: 45—55. Loopbeen: 65—72.

2. *Middelste jager* (*Lestris pomarinus*. Temm.) (Pl. 5 II.)

Fr.: Stercoraire pomarin. D.: Mittlere Raubmöwe. Eng.: Pomatorhine skua.

Voorkomen: Hoognoordelijke broedvogel. Behoort in Nederland tot de zeldzame vogels. Bezoekt ons land in najaar en winter, het eene jaar meer dan het andere.

Plaat 5. I. Groote jager; II. Middelste jager; III. Kleine jager; IV. Kleinste jager.

Uit 1903 b.v. zijn verschillende vangsten bekend. Enkele voorwerpen zijn na stormen in het binnenland aangetroffen. (Bennekom, Budel, Hedel, Hengelo.)

Bijzondere kenmerken: Deze soort wordt bepaald door haar afmetingen (zie vooral snavel en vleugels.)

Oude vogels duidelijk verlengde middelste staartpennen met afgeronde uiteinden, (geen zeker kenmerk voor jonge vogels.) De punten van die pennen zijn vaak een kwart slag gedraaid en staan dus loodrecht t.o.v. de rest van de veer. Een witte vleugelvlek is niet aanwezig. Vleugellengte: 340—475. Snavellengte: 35—37. Loopbeen: 48—56.

3. *Kleine jager* (*Lestris parasiticus*. Schl.) (Pl. 5 III)

Fr.: Stercoraire parasite. D.: Schmarotzer Raubmöwe. Eng.: Richardson's skua.

Voorkomen: Eveneens noordelijke broedvogel. Verschijnt in najaar en winter in de buurt van zee. Enkele lente- en zomerwaarnemingen bekend. Ik zelf bezit een oud mannetje van begin Augustus (Moerdijk.) Vrij ongewone vogel, echter de minst zeldzame van de 4 inheemsche soorten. Verdwaalt nu en dan ook in het binnenland.

Bijzondere kenmerken: In de eerste plaats de afmetingen. Oude vogels duidelijk verlengde lancetvormige middelste staartpennen. Deze steken hoogstens 12 c.M. buiten de andere uit. Jonge vogels vertoonen dit kenmerk niet of in geringe mate. Dikwijls gaat op, dat de middelste staartpennen pas gaan versmallen één c.M. voordat ze buiten de rest uitsteken. Vleugellengte: 286—336. Snavellengte: 26—30. Loopbeen: 42—45.

4. *Kleinste jager* (*Lestris longicaudus* (Pl. 5 IV).

Fr. Stercoraire de Buffon. D. Langschwänzige Raubmöwe. Buffon's skua.

Voorkomen: Broedvogel uit arctische gewesten. Zeldzaam in Nederland. Haast uitsluitend doortrekkend langs zee in het najaar (vooral September). Een zomerwaarneming bekend (30 Mei 1917). Uit het binnenland zijn ook enkele vondsten bekend.

Bijzondere kenmerken: Kleiner smaller snavel dan de vorige. Zeer lange priemvormige centrale staartpennen (tot 30 c.M.) bij de oude vogels. (Niet aanwezig bij jonge vogels.) Bijna steeds kan men bemerken, dat die twee middelste pennen reeds gaan versmallen een paar c.M. voordat ze buiten de andere gaan uitsteken. Bij den kleinen jager begon die versmalling pas op 1 c.M. voor het uiteinde der andere. Dikwijls heeft de kleinste jager een kleine uitsnijding aan den onderrand van den bovensnavel, daar waar de haak begint. Ook al geen absoluut zeker kenmerk. Men komt nogal eens voor het feit te staan, dat jonge exemplaren van deze en van de vorige soort niet te onderscheiden zijn.

Vleugellengte: 290—320. Snavellengte: 22—30. Loopbeen: 35—44.

IV. STORMVOGELS.

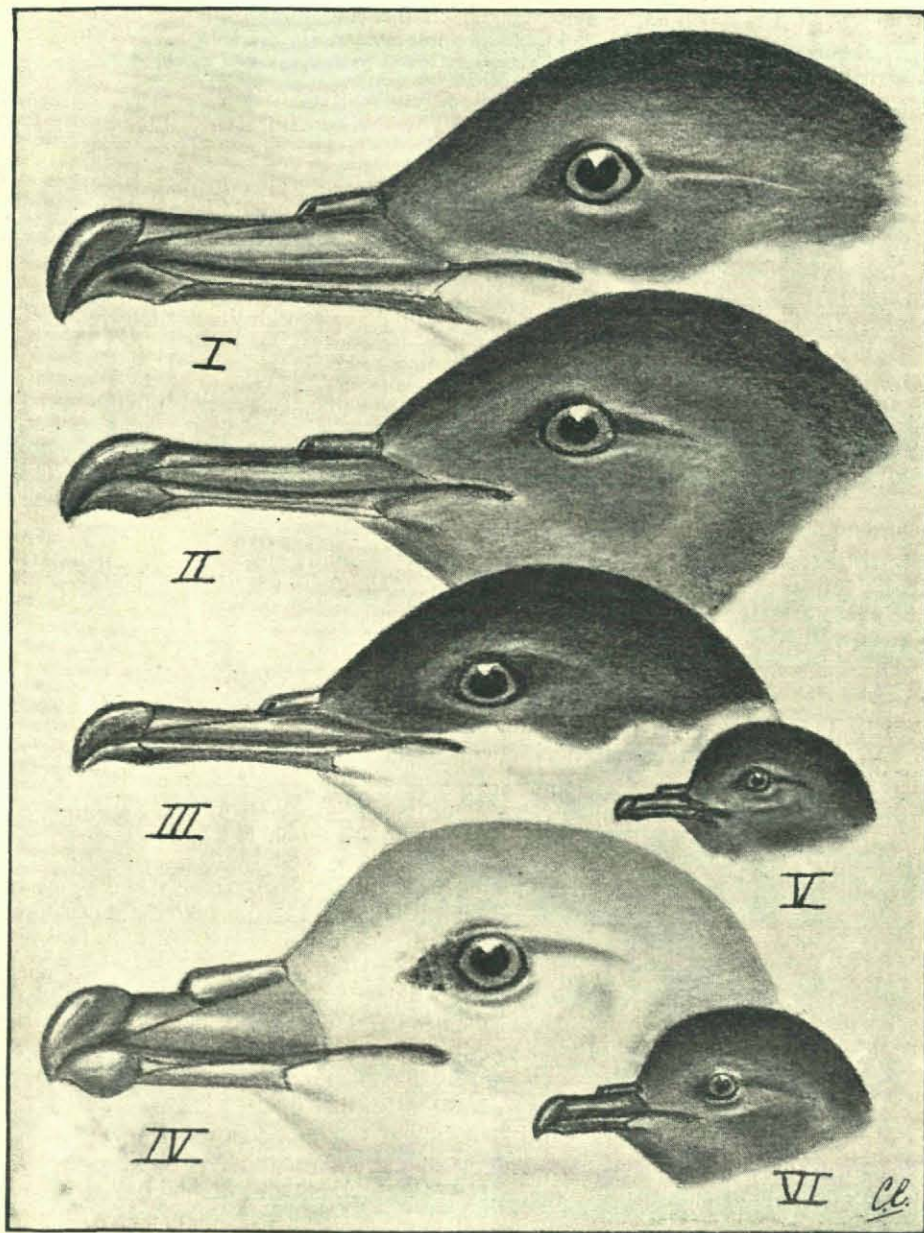
1. *Noordsche stormvogel* (*Fulmaris glacialis* L.) (Pl. 6 IV).

Fr. Pétrel fulmar. D. Eissturmvogel. Eng. Fulmar petrel.

Volksnamen: Mallemuk, Mok, Stoarmmok, Sémok, Grijze onweersvogel, Ijsstormvogel.

Voorkomen: In Nederland een zeldzame zeevogel, hoort thuis in het Noorden van Europa (Noord-Schotland en hooger). Is h.t.l. op een paar uitzonderingen na steeds 's winters aangetroffen, vooral na zware N.W.-stormen. Ook enkele malen ver in het binnenland bemachtigd. Vóór 1908 werd de N. stormvogel hoogst sporadisch in ons land opgemerkt. Sindsdien zijn verschillende strandvondsten opgeteekend (een kleine 40 waarnemingen of vangsten zijn bekend).

Ik zelf bezit een exemplaar, dat ruim 40 jaar geleden bemachtigd moet zijn te Oud-Beierland, dus vrij ver van zee. Een eigenaardigheid van dit voorwerp is bovendien, dat nimmer een N. stormvogel werd buitgemaakt, die zoo donker getint is als het bedoelde stuk (bijna even grauw als de inheemsche stormzwaluwen).

Plaat 6. I. Groote pijlstormvogel; II. Grauwe pijlstormvogel; III. Noordsche pijlstormvogel;
IV. Noordsche stormvogel; V. Stormvogeltje; VI. Vaal stormvogeltje.

Bijzondere kenmerken: Alleen al de snavelvorm en afmeting zijn een zeker herkenningsteeken. Het neuskokertje eindigt op de helft van den bovensnavelrug en geeft aan beide neusbuisjes een gemeenschappelijke uitmonding. De vogel bereikt ongeveer de grootte van een kleine zeemeeuw. Vleugellengte: 283—340. Snavellengte: 35—43. Loopbeen: 50—58.

Bijzondere kenmerken: Alleen al de snavelvorm en afmeting zijn een zeker herkenningsteeken. Het neuskokertje eindigt op de helft van den bovensnavelrug en geeft aan beide neusbuisjes een gemeenschappelijke uitmonding. De vogel bereikt ongeveer de grootte van een kleine zeemeeuw. Vleugellengte: 283—340. Snavellengte: 35—43. Loopbeen: 50—58.

Bijzondere kenmerken: Donker aschgrauw vogeltje met kokertje op de dat halverwege den snavelrug eindigt. Staart duidelijk gevorkt. Vleugellengte: 15—16. Loopbeen: 23—26.

3. *Stormvogeltje* (Procellaria pelagica L.) (Pl. 6 V).

Fr.: Thalassidrome tempête. D.: Kleine Sturmschwalbe. Eng.: Stormpetrel. Volksnamen (zie vorige soort).

Voorkomen: Zeldzaam zeevogeltje, verschijnt uitsluitend in het winterhalfjaar vroeger meer voor dan tegenwoordig. Wordt vooral na N.-W. stormen aan waargenomen. Broedgebied gelegen in N.-Europa.

Bijzondere kenmerken: Donker aschgrauw vogeltje met kokertje op de dat halverwege den snavelrug eindigt. Staart *niet* gevorkt. Vleugellengte: 15—16. Snavellengte: 10—12. Loopbeen: 20—25.

V. PIJLSTORMVOGELS.

1. *Noordsche pijlstormvogel* (Puffinus puffinus, Br.) (Pl. 6 III).

Fr.: Pétrel Manks. D.: Nordischer Tauchersturmvogel. E.: Manx Shearwater. Voorkomen: Slechts driemaal in Nederland bemachtigd: een mannetje 15 September 1914 te Egmond (coll. Eyma), 9 September 1918 een 1 exemplaar te Uithoed (coll. Artis) en 24 October 1921 een te Noordwijk. Hoort thuis in Noord- en West-Europa (van de Scilly isles tot IJsland).

Een zuidelijker geographische vorm, de *P. puffinus mauretanicus* werd eens in ons land bemachtigd (te Noordwijk, 13 September 1918) (coll. Leiden). De soort vermoedelijk wel meer aan onze kusten voor, evenwel zonder opgemerkt te worden.

Bijzondere kenmerken: Slanke snavel met neuskokertje, dat ver achter de veeringslijn van den snavel eindigt. Neusbuisen monden ieder afzonderlijk uit. De onderdeelen zijn steeds licht van kleur, de bovendeelen zijn donker (mauretanicus meer donkerbruin.) De afmetingen onderscheiden deze soort van de volgende. Vleugellengte: 210—244. Snavellengte: 32—36. Loopbeen: 42—44.

2. *Groote pijlstormvogel* (Puffinus gravis, O'R.) (Pl. 6, I).

Fr.: Puffin major. D.: Grosser Tauchersturmvogel. Eng.: Great shearwater.

Voorkomen: Broedvogel van de Atlantische oceaan (weinig van bekend). Is slechts in Nederland bemachtigd (oud 17—11—15 te Noordwijk (coll. Leiden)).

Bijzondere kenmerken: Slanke snavel met neuskokertje, dat ver achter de veeringslijn van den snavel eindigt. Steeds lichte onderdeelen, bovendeelen donker. Verschil met de vorige zie afmetingen. Karakteristiek is vaak een bruine vlek in het midden van den buik. Vleugellengte: 305—338. Snavellengte: 43—49. Loopbeen: 44—46.

3. *Grauwe pijlstormvogel* (Puffinus griseus, Gm.) (Pl. 6 II).

Fr.: Puffin fuligineux. D.: Dunkler Tauchersturmvogel. Eng.: Sooty-shearwater.

Voorkomen: Slechts éénmaal in Nederland voorgekomen (oud ♂ Hornhuizen 15 Oct. 1900 coll. Artis).

Broedvogel beneden den aequator. Buiten den broedtijd ook op de zeeën van het Noordelijk halfond. (Kusten Portugal, Frankrijk en Engeland).

Bijzondere kenmerken: Slanke snavel met neuskokertje, dat ver achter de halveeringslijn van den snavel eindigt. Zoowel onder- als bovendeeleu steeds grauwe gekleurd. Vleugellengte: 270—320. Snavellengte: 38—44. Loopbeen: 52—60.

Dordrecht, 1926.

Dr. C. EYKMAN.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

Ransuil. — Ransuilen broeden gewoonlijk in oude duiven-, kraaien- of eksternesten, een enkele maal gebeurt het dat ze op den grond broedend worden aangetroffen. 13 April 1925 hadden we het gelukje zoo'n grondnest te vinden in het meest ongerepte en woeste

De jonge ransuultjes van het Stekkenveld.

Foto J. STRIJOS.

gedeelte van de Amsterdamsche Waterleidingduinen. Er waren toen 2 eieren, van een nest was feitelijk geen sprake; alleen een heel ondiep kuiltje en een paar kleine donsveertjes. Van de zes eieren kwamen er vijf uit. Om de drie of vier dagen gingen we voorzichtig naar het ransuilennest kijken en telkens bleek er een jonge vogel, nog lang niet vliegvlug, spoorloos verdwenen. Tenslotte was ook de laatste, een klein achterblijvertje verdwenen. De jachtopziener meende dat de oude ransuilen de jongen versleepten, wanneer ze zich ontdekt weten. In 1913 had hij bij een dergelijk nest hetzelfde onder-

vonden. Dit jaar (1926) had de ransuil van het Stekkenveld z'n eieren weer behoorlijk in een oud duivennest gelegd. Het gaf hem niet veel, want dit broedsel werd verstoord, gebroken eischalen vonden we onder het nest.